

A többnyelvűség értelmezési irányai az Európai Unió jogában

Hettinger Sándor

Bevezetés

Az Európai Uniónak jelenleg 28 tagállama van. E tagállamok még ennél is több jogrendszeren osztoznak, amelyek legalább három, az összehasonlító jog terén széles körben elismert jogcsaládba, illetve jogkörbe tartoznak: a common law családjába, valamint kontinentális jogcsalád romanista és germanista jogkörébe. A tagállamok összessége 24 hivatalos nyelven osztozik, amelyek egyben az EU hivatalos nyelveinek is számítanak.¹ Belgium és Finnország kivételével valamennyi tagállam saját jogalkotási hatáskörében a jogalkotási monolingvalizmus, az egynyelvű jogalkotás hagyományát követi. A tagállamok ezeket a jogi normákat saját jogi és kulturális tradícióik mentén fogadják el, valamint e hagyományokba ágyazódnak be. Jogalkalmazásuk során is a fenti elvet követik. Az Európai Unió nemzetek feletti jellege ellenére e tradíciók tiszteletére jogalkotásában a multilingvalizmus, a többnyelvűség mellett tör lándzsát. Ez a törekvés – ugyan csupán hat nyelv tekintetében – de már a kezdetekben is, az Európai Gazdasági Közösség megalapításakor is megmutatkozott, hiszen a Tanács legelső rendeletének 1. cikke rögzítette a Közösség intézményeinek hivatalos nyelveit.² A jelenlegi méreteket öltött nyelvi sokszínűség sorra új kérdéseket vet föl, valamint az európai jogi normák értelmezésének és egységes alkalmazásának komplexitását sokszorozza meg. A jelen tanulmány kísérletet tesz a többnyelvűség körbejárására. Megkülönbözteti a fogalom értelmezési tartományait, amelyet abszolút és relatív többnyelvűségként nevez meg, majd az EU egyes intézményein, azok nyelvhasználati szabályain keresztül világít meg. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a többnyelvűség ilyen mértéket öltött komplexitása annak ellenére, hogy gazdagítja a közös európai jogi kultúrát, legalább

---

¹ Ezek 2013. július 1-je óta: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, horvát, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén. Rajtuk kívül további öt nyelv rendelkezik félhivatalos státusszal: baszk, galíciai, katalán, skót gael, és walesi. További nyelvek, amelyek nem számítanak az EU hivatalos nyelveinek, de amelyek széles körben használt kisebbségi nyelvek a teljesség igénye nélkül: arab, eszperantó, kínai, korzikai, ligur, lombard, luxemburgi, mirandai, nápolyi, okcitan, orosz, piemonti, romani, szicíliai, török, velencei, stb.

² Lásd a Tanács 1958. április 15-i 1/1958 sz. rendeletét, és az egyes bővítések során kihirdetett módosításait. Hivatalos Lap 017, 06/10/1958 o. 0385 - 0386

ugyanennyi fejtörést is jelent a jogalkotás és jogalkalmazás számára. Mindazonáltal az EU-nak ki kell tartania a jelenlegi abszolút többnyelvűség mellett, mert a közelmúlt eseményei, az esetleges tagállami kiválás az unióból magával vonhatja a hivatalos nyelvek számának csökkenését, és az adott kiváló tagállam nyelvének munkanyelvi státuszát is relativizálhatja³.

1. A többnyelvűség értelmezési tartományai az Európai Unióban

A többnyelvűség két formáját különböztetjük meg: az abszolút és a relatív alakzatot. Abban a rendszerben, ahol abszolút többnyelvűség létezik, az adott jogi norma valamennyi hivatalos nyelvi változata egyformán hitelesnek tekintendő, azaz minden további jogi aktus nélkül joghatás kiváltását vonják maguk után. Az EU-n belül e jogi aktusok a rendeletek és az egyéb általánosan alkalmazandó jogi aktusok. A relatív alakzat alatt azt értjük, hogy csupán egyetlen nyelvi változat minősül hitelesnek, a többi változat csupán az előbbi eredeti változat hivatalos fordítása lesz, tehát bizonytalanság esetén ezt a hivatalos nyelvi változatot kell irányadónak tekinteni. Az EU-ban különböző szinten mindkét alakzatot megtaláljuk/megtaláltuk: a relatív kötésű többnyelvűségre az EU elődje, az 1951-ben alapított Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK) volt példa, amely 2002-ben megszűnt, és egyetlen hiteles nyelve a francia volt. Jelenleg az abszolút többnyelvűség az uralkodó irányzat az EU-n belül azzal a kitételrel, hogy gyakorlati megfontolásból az Európai Unió Bírósága (EUB) határozata azon a nyelven minősül hitelesnek, amely nyelven az eljárás folyt.

A következőkben nézzük meg, milyen előnyökkel jár a többnyelvűség két iránya. Mindkét alakzat javára írható, hogy a kétnyelvű, valamint a többnyelvű jogi aktusok nyelvi szempontból kiemelkednek a csupán egyetlen nyelven született aktusok közül.⁴ A fordítással lehetővé válik az eredeti változatban tett implicit felvetések azonosítása és felszínre emelése, amely által azok explicitté válhatnak.⁵ Ezáltal az eredeti egyértelműbb változatává válhat a fordítás, amelyre mind az abszolút, mind pedig a relatív többnyelvűség esetében szükség van.

A továbbiakban azt az abszolút többnyelvűség mellett szóló két érvet vesszük sorra, amelyek a fókuszában az ekvivalencia, azaz az értelem megőrzése az egyes nyelvi változatokban, valamint

---

³ Nagy-Britannia kiválási folyamata (Brexit) önmagában *de iure* még nem szünteti meg az angol nyelv hivatalos státuszát, hiszen Máltán a máltai mellett az angol is hivatalos nyelvnek számít, *de facto* alkalmazása azonban kérdésessé válhat. A félhivatalos státusszal rendelkező skót gael és walesi nyelvek azonban elveszíthetik e privilegizált helyzetüket.

⁴ Ld. a Fordítási Főigazgatóság gondozásában angol nyelven kiadott tanulmányt: Somssich Réka – Várnai Judit – Bérczi Anna: Study on Lawmaking in the EU Multilingual Environment, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2010.

⁵ Gérard Caussignac: Empirische Aspekte der zweisprachigen Redaktion von Rechtserlassen in: F. Müller & I. Burr eds.: *Rechtssprache Europas. Reflexion der Praxis von Sprache und Mehrsprachigkeit im Supranationalen Recht*, Duncker und Humblot Kiadó, Berlin, 2004. 157-178.

a jog tökéletesebb megértése áll. Az egyik érv szerint többnyelvűségre alapvetően azért van szükség, hogy valamennyi tagállamban ugyanazok a jogosultságok keletkezzenek, és ugyanazok a jogkövetkezmények álljanak be. Ezzel ellentétben az egynyelvűség, idegen szóval monolingvalizmus esetében a jogosultságot megtestesítő nyelvi jel jelölője⁶ egyezik meg, viszont a vonatkozó jogkövetkezmények tagállamonként eltérnek egymástól. Mindezt lefordítva a jog nyelvére annyit takar, hogy az uniós polgárt és a tagállami bíróságot a saját maga nyelvén kell felvérteznünk az EU-jog megítélésére, valamint elbírálására. Idegennyelvű szöveget ugyanis könnyen félre lehet érteni, ezért fordításokra van szükség. A fordítások minőségét pedig számos módon lehet biztosítani, amelyek közül kiemelendő a jogász-nyelvészek bevonása mind a jogszabályelőkészítő szakaszba, mind pedig a kihirdetést megelőző minőségellenőrzési folyamatba.

A másik érv, amely az abszolút többnyelvűség mellett szól, hogy különböző nyelveken párhuzamosan zajló jogalkotás és jogalkalmazás az adott nyelvi változat esetlegesen eltérő jogi kontextusával lehetővé teheti a jog számára, hogy közelebb kerüljön a valósághoz, jobb minőségűvé és méltányosabbá váljon.⁷ Ez azt jelenti, hogy az adott jogszabály több nyelvi változatának vizsgálata a jogszabály több nyelvi szemszögből létrejövő mélyreható értelmezését, vagyis az értelmének pontosabb behatárolását teszi lehetővé⁸. Ehhez azonban azt kell feltételeznünk, hogy nincsenek egymásnak ellentmondó nyelvi változatok, ami persze a valóságban illuzórikusan hat. Ezt az illúziót félretéve sem mellőzhetjük viszont a jogi határozatlanságot okozó kismértékű eltéréseket a nyelvi változatok között, amelyet a nyelvben rejlő határozatlanság, annak kulturális beágyazódottsága kelt életre. Másszóval tökéletes fordítások ellenére sem kerülhetők el azok az apróbb eltérések, amelyek végső soron akadályt gördíthetnek a jogszabály értelmének pontosabb megismeréséhez.

Érdemes ez utóbbi érvet példákkal szemléletesebbé tennünk, amelyek régebbi jogesetek kapcsán merültek fel. Az EUB esetjogában nemritkán fordul a nyelvi változatok összehasonlításához adott jogszabályi rendelkezés értelmezésekor. Az egyik jogesetben⁹ az

---

⁶ A nyelvészetben Ferdinand de Saussure nyelvelmélete alapján minden nyelvi jelnek, vagy jelentésnek két összetevője van: a jelölő (signifiant), amely olyan hangsor, amelynek jelentéshordozó funkciója van, valamint a jelölt (signifié), amelyet a jelentés a jelölőhöz rendel.

⁷ Rainer J. Schweizer: Sprache als Kultur- und Rechtsgut, In: Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer 65. kötet, de Gruyter Recht Kiadó, Berlin, 2006. 379.

⁸ Ezt Theodor Schilling nyelvészeti háromszögelésnek (linguistic triangulation) nevezi, viszont az abszolút többnyelvűséget határozottan elveti. Lásd: Theodor Schilling: Multilingualism and Multijuralism: Assets of EU Legislation and Adjudication? 2011., 12 German Law Journal 1460.

⁹ Lásd az EUB C-36/98 sz. Spanyol Királyság kontra az Európai Unió Tanácsa ügyben hozott ítéletét és annak 47. és azt követő bekezdéseit. EBHT 2001., I-779. o.

EK-Szerződés 175. cikk (2) bekezdése speciális jogszabályalkotási eljárásról rendelkezett többek között a vízkészletek kezelése kapcsán. A szóban forgó kérdés az volt, hogy a vízkészletek kezelésének fogalma kizárólag kvantitatív vagy kvalitatív szempontokat is magában foglal-e. A különböző nyelvi változatok – ekkoriban még 11 változat – összevetéséből kiderült, hogy egy változat olyan értelmezés mellett tört lándzsát, amely szerint a fogalom kizárólag a kvantitatív szempontokat fedi le, míg a fennmaradó tíz változatot akképpen is lehet értelmezni, hogy kvalitatív szempontokat is magában foglal. Mivel a nyelvi változatok nem voltak egymással ellentmondásban, azaz egyik sem írt elő olyan értelmezést, amelyet a másik kizárt volna, így lehetővé vált a kérdéses rendelkezés pontosabb behatárolása. A holland változat (*kwantitatief waterbeheer*) kizárólag kvantitatív szempontokat vett figyelembe, és a többi nyelvi változatba színt és textúrát vitt be, amelyek nem zárták ki a rendelkezés szűk értelmezését.

A Bíróság eltérő nyelvi változatok esetén egy másik ügyben¹⁰ megállapította, hogy ebben az esetben a nyelvi változatok egységes értelmezése megköveteli, hogy az alapul szolgáló rendelkezést azon szabályozás céljának és általános rendszerének figyelembevételével kell értelmezni, amelynek az a részét képezi. Az előzetes döntéshozatali eljárásban Hollandia kérdése az volt, hogy az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv II. melléklete 10. pont e) alpontjában szereplő folyócsatornázás és árvízvédelmi művek kifejezés magában foglalja-e a védőgátakon végzett munkálatokat is. A tizenegy nyelvi változat két kategóriába esett aszerint, hogy a használt kifejezések az árvíz fogalmára utalnak-e vagy sem. Az angol (*canalisation and flood-relief works*) és a finn (*kanavointi- ja tulvasoujeluhankkeet*) változatok hasonlóak voltak, míg a német, a görög, a spanyol, a francia, az olasz, a holland és a portugál változat folyócsatornázásra és folyóvizek szabályozására utalt. A görög változat a görög kifejezést követően zárójelben a francia *canalisation* kifejezést is használta, a dán és a svéd változat pedig csupán egyetlen kifejezést használt a folyóvizek szabályozásának szemléltetésére (*anlaeg til reguleringaf vandloeb*, valamint *anlaegningar foer reglering av vattenfloeden*). Ilyen eltérés esetén meg kell vizsgálni az irányelv célját és általános rendszerét. A Bíróság megállapította, hogy az irányelv megfogalmazása széles alkalmazási körre és széles körű célkitűzésre enged

---

¹⁰ Lásd a C-72/95 sz. előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletét, különös tekintettel az ítélet 28. és azt követő bekezdéseire. EBTH 1996., I-5403. o.

következtetni.¹¹ Ezek szerint pedig a védőgátakon végzett munkálatok a folyócsatornázás és árvízvédelmi művek kifejezés részét képezik.

Számos színes példa létezik a nyelvi változatok az adott szabályozás céljának és általános rendszerének figyelembevételével történő összevetésére a Bíróság ítéleteiben. Legyen szó házastársnak fizetett tartásdíjból eredő adófizetési kötelezettségre vonatkozó információ másik tagállam részére történő átadásáról,¹² a Közösségben tagsággal nem rendelkező államokból importált gyapjúra vonatkozó, rögzített egészségügyi-vizsgálati díj megfizetéséről,¹³ csoportos létszámcsökkentés esetére szóló fokozottabb közösségi védelemről,¹⁴ a külföldiek ellenőrzésére vonatkozó nemzeti szabályozások összehangolásáról,¹⁵ vagy tőzsdén szereplő vállalatok közvetett adózásáról.¹⁶ Ezek a példák méltán tükrözik az abszolút többnyelvűség előtérbe helyezését és következetes alkalmazását. Az alábbiakban nézzük meg, hogy az abszolút többnyelvűség érvényre juttatása során milyen mértékben lehet utalást tenni a jogalkotó szándékra, amely nélkül az adott jogi aktus értelmének pontosabb behatárolására nem kerülhet sor, azaz a jogszabály értelmét nem lehet konkretizálni.

1.1. A jogalkotói szándék figyelembe vétele és figyelmen kívül hagyása abszolút többnyelvűség esetében

A fentebb körvonalazott, az abszolút többnyelvűség mellett szóló második érv szerint az adott jogszabály értelmének pontosabb behatárolására csak akkor kerülhet sor, ha a jogszabály valamennyi nyelvi változata mögött jogalkotói szándék húzódik meg. A jogalkotói szándék elismerése önmagában az abszolút többnyelvűséget feltételez, miszerint valamennyi nyelvi változat egyaránt hiteles. Ezt az állítást megfordítva: a nem hiteles változatokból, amelyek csupán hivatalos fordításnak tekintendők, hiányzik a jogalkotói szándék. Más a helyzet akkor,

---

¹¹ Lásd a 85/337/EGK tanácsi irányelv 1. cikk (2), 2. cikk (1) bekezdését és a 3. cikkét. (HL L 175., 1985.7.5., 40. o.)

¹² Lásd a C-420/98 sz. előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletét, különös tekintettel az ítélet 21. és azt követő bekezdéseire. EBTH 2000., I-2847. o.

¹³ Lásd a C-283/81 sz. előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletét a CLIFIT ügyben, különös tekintettel az ítélet 18. és azt követő bekezdéseire. EBTH 1982., 3415. o. A Bíróság külön kitért közösségi jogszabályok többnyelvű megfogalmazására, a változatok egyenértékű hitelességére, a közösségi és a nemzeti jogi terminológia elkülönülésére, továbbá arra, hogy a közösségi jogi rendelkezéseket saját szövegösszefüggésébe kell helyezni.

¹⁴ Lásd a C-449/93 sz. előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletét, különös tekintettel az ítélet 28. és azt követő bekezdéseire. EBTH 1995., I-4291. o. Ebben az esetben a 'telephely' közösségi terminus eltérő nemzeti jogi változatainak összevetésére vállalkozott a Bíróság, és a terminus értelmezését az alapjogivitát megalapozó irányelv első preambulumbekzdése alapján, a jogszabály céljára vonatkozóan végezte el.

¹⁵ Lásd a C-30/7 sz. előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletét, különös tekintettel az ítélet 14. és azt követő bekezdéseire. EBTH 1977., I-1999. o.

¹⁶ Lásd a C-236/97 sz. előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletét, különös tekintettel az ítélet 29. és azt követő bekezdéseire. EBTH 1998., I-8679. o.

ha a nem hiteles változat a szövegezési nyelven születik meg, és ugyanakkor a döntés alapját is képezi, míg a hiteles változat csupán az előbbi fordítása. Erre a logikai csavarra adnak példát az EUB azon határozatai, amelyekben az eredeti munkanyelvi változatot fordításként különböztetik meg az eljárás nyelvén íródott változattól, miközben a valóságban épp ennek az ellenkezője valósul meg. Ezeket az ítéleteket franciáról csupán az eljárás nyelvére fordítják le, és a Bíróság weboldalán is csupán két nyelven található meg.¹⁷

A Bizottságnál egyedi döntések esetében gyakorta előfordul, hogy valamennyi szöveg kizárólag angol nyelven halad keresztül a belső eljárási folyamatokon. A belső eljárás végén ezeket lefordítják a döntés címzettjének a nyelvére és jogász-nyelvszerek lektorálják. Ettől a pillanattól fogva a címzetti nyelvi változat válik a hiteles változattá. Nem ritkán előfordul ezért, hogy a hiteles változatot helyesbíteni kell a fordítási hibák megléte miatt, míg az angol változatot érintetlenül hagyják.

A fenti esetek tekintetében tehát nem beszélhetünk meglévő jogalkotói szándékról, ám akkor sem, ha a jogszabály adott nyelvi változatát a jogalkotói fázist követően fogalmazzák meg a tagállamban. Kérdéssé válik tehát, hogy az abszolút többnyelvűség ilyenkor érvényesül-e. A közösségi vívmányokhoz igazodás politikája fényében az Európai Unió általános jelleggel megköveteli az új tagállamtól, hogy valamennyi hatályos EU-jogszabályt csatlakozáskori állapotában fogadja el, és e jogszabályoknak az új nyelvre fordított változatát hitelesnek tekinti.¹⁸ Ez a nyelvi változat minden jogalkotói szándékot nélkülöz, azért nem képezheti tárgyát az adott jogszabály értelmének pontosabb behatárolását célzó esetleges vizsgálatnak sem.

1.2. Több nyelven hiteles jogszabály értelmezésének kérdései európai uniós szövegösszefüggésben

A szerződések jogáról szóló, Bécsben 1969. május 23-án aláírt egyezmény¹⁹ (a továbbiakban: Bécsi Egyezmény) 33. cikkének (3) bekezdése szerint a szerződés kifejezéseit mindegyik hiteles szövegben azonos értelműnek kell vélelmezni. Ez a rendelkezés feltételezi tehát, hogy a

---

¹⁷ Lásd például a C-17/09 sz. Európai Bizottság kontra Német Szövetségi Köztársaság ügyet (EBTH 2010., I-4. o.), vagy a T-12/04 sz. Almdudler-Limonade A. & S. Klein kontra Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) ügyet (EBTH 2005., II-21. o.), amelyek csak francia és német nyelven érhetőek el.

¹⁸ Lásd a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány (HL L 236, 2003.09.23) 58. cikkét. Eszerint a csatlakozás előtt elfogadott aktusoknak a 10 új – köztük a magyar – nyelven megszüvegezett szövege a csatlakozás időpontjától ugyanolyan feltételekkel hiteles, mint az akkori 11 nyelven készült szövegek.

¹⁹ Kihirdette az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet.

nemzetközi szerződés feltételeinek azonos értelme van valamennyi hiteles szövegben, ezért szükségtelen folyton összevetni a nyelvi változatokat akkor, ha a változatok közötti eltérést vagy az adott változatban lévő bizonytalanságot nem tették hivatkozás tárgyává.²⁰

Jóllehet ez a megdönthető vélelem a többnyelvű nemzetközi szerződések esetében megállja a helyét, mégis feltételezni kell, hogy létezik egy nyelvi változat, amely egyedi esetben magától értetődően alkalmazandóvá válik. Ide tartozik a szerződést értelmező személy vagy testület tagjainak anyanyelve, vagy a jogalkalmazás tekintetében a fórum helyének nyelve. Vetítsük ezt az Európai Unió kontextusba, és máris megoldási lehetőségként kínálkozik a fenti módszer a tagállami hatóságok számára. Az EUB azonban egy adott nyelvi változat szupremáciáját a fent említett CLIFIT-ügyben²¹ kifejezetten kizárta. Határozottan állást foglalt amellett, hogy a közösségi jog helyes alkalmazása bármilyen nyilvánvaló is lehet, a nemzeti bíróságnak ezt a nyilvánvaló állapotot meg kell vizsgálnia a többi tagállam bíróságai és magának az EUB tekintetében is. Az ügyben lefolytatott eljárás magvát képező előzetes döntéshozatali mechanizmus tehát a tagállami bíróság egyedül a saját nyelvén történő értelmezését kizárja. Ezt alátámasztja az a tény, hogy az EU intézmények sajátja az abszolút többnyelvűség, ezért számukra nem értelmezhető a fentebb megfogalmazott magától értetődő nyelvi változat elve. Az EU bíróságai számára azonban az abszolút többnyelvűség elve lazulni látszik, ugyanis az eljárás nyelve válik a „magától értetődő” nyelvi változattá, amit a jogállamiság elvének megvalósítása végett következetesen alkalmaznak is. Mi történne akkor, ha a Bécsi egyezmény fenti 33. cikkének (3) bekezdése vonatkozna az EU-jogra?

A válasz a fent megfogalmazott érvekben keresendő: a Bécsi egyezmény vonatkozó cikkének alkalmazása az abszolút többnyelvűség lehetőségeit herdálja el, azaz nem lenne elérhető az a cél, hogy az adott jogszabályt a lehető legteljesebb értelmezést kapja, miután az EU-jogszabály eljárási nyelven megjelenő nyelvi változatot veszik tekintetbe. A fent hivatkozott C-36/98 ügyben²² az EUB megállapította, hogy az uniós jog valamely rendelkezésének értelmezése magával vonja a hiteles nyelvi változatok összehasonlítását. Ezt a megállapítást három évvel megelőzte Jacobs főtanácsnoknak egy ügy kapcsán előadott a fentiekkel ellentétes főtanácsnoki indítványa. Az akkor 11 hivatalos nyelv korában megjegyezte, hogy a közösségi rendelkezések valamennyi nyelvi változatára történő hivatkozás olyan módszer, amelyet az EUB maga is ritkán alkalmaz, jóllehet helyzeténél fogva a nemzeti bíróságokhoz képest előnyösebb

---

²⁰ Lásd Christopher B. Kuner: The Interpretation of Multilingual Treaties: Comparison of Texts versus the Presumption of Similar Meaning, 40 International and Comparative Law Quarterly (ICLQ), 953, 954 (1991).

²¹ Lásd a 10. lábjegyzetet.

²² Lásd a 6. lábjegyzetet.

pozícióban van.²³ Eszerint valahányszor értelmezési probléma merül fel a nemzeti bíróságoknál, ez kizárólag úgy lenne megoldható, hogy a nemzeti bíróság minden egyes alkalommal valamennyi, ma már 24 nyelvi változat összehasonlítására lenne kötelezve. A főtanácsnok szerint ez túlságosan nagy terhet róna a nemzeti bíróságokra, ezért amellet érvel, hogy a közösségi jog értelmezésének el kell távolodnia a törvényszöveg szigorúan szó szerinti értelmezéstől. Inkább a szabályozás céljának és általános rendszerének figyelembevételével kell értelmezni az adott közösségi jogi rendelkezést, ugyanis maga a jogszabálysöveg félrevezető lehet jogtechnikai értelemben: a közösségi jogi szakkifejezések értelme ugyanis nem mindig esik egybe az akár azonos elnevezésű vagy tükörfordítású, viszont csak látszólag azonos értelmű tagállami jogi kifejezés értelmével. Az abszolút többnyelvűség követelménye továbbá magával vonja az EU intézményein belüli nyelvhasználat szabályainak kidolgozását is.

2. Többnyelvűség az Európai Unió intézményeinél: nyelvhasználati szabályozás a jogalkotás és a jogalkalmazás során

Az ESZAK 1951-es megalapításától kezdve, az EU eltérő szintű többnyelvűség színtere volt, és az ESZAK 2002-es megszűnése ellenére máig az is maradt. A nyelvhasználatra vonatkozó szabályok nyelvhasználat célja szerint nagyjából két csoportra oszthatók: beszélhetünk kifelé tartó, valamint befelé tartó nyelvhasználatról. A kifelé mutató nyelvhasználatba tartozik a tagállamok és állampolgárnak az EU felé történő kommunikációja, és fordítva: az EU felől tagállami és egyéni címzettek felé tartó kommunikáció. A jog nyelvére lefordítva a fentieket, az EU felé történő kommunikáció részét képezi az állampolgárokat és az EU intézményeket érintő közigazgatási és rendes bírósági eljárások nyelvhasználati szabályai. Az EU felől érkező kommunikációt jelenti a jogi szövegek, így a jogalkotási termékek, közigazgatási és bírósági határozatok, amelyeket az állampolgárnak joga van a saját nyelvén megismerni, vagy legalábbis a megismerés lehetőségét érintő jogosultság birtokában lenniük. Ezzel szemben a nyelvhasználati szabályok befelé tartó iránya az EU intézményen belüli és intézményközi nyelvhasználatát jelenti, amely többek között a fenti szövegek megalkotásának és elfogadásának módjához kapcsolódik.

Az EU nyelvhasználati szabályainak kifelé tartó irányát a tagállami nyelvek egyenlőségének elve uralja, mivel egyetlen nyelv sem kaphat különleges státuszt.²⁴ Ez az egyenlőség azt

---

²³ Lásd a Jacobs főtanácsnoki indítvány 65. pontját a C-338/95. sz. ügyben; EBHT 1997., I-6495. o.

²⁴ Lásd Christian Kohler: Le droit de l'Union européenne face à la diversité culturelle: tensions et solutions, 62 *Revue Hellénique de Droit Internationale* 473, 482 (2009).

követeli meg, hogy a legtöbb jogi szöveget mind a 24 hivatalos nyelven ki kell hirdetni. Ez a követelmény a tagállamok gyakorlati politikai aggályaiból eredeztethető. Nyilvánvaló, hogy egyetlen tagállam sem nélkülözheti az öt egyenrangú félként kezelő jogi biztosítékok meglétét, mivel ennek hiányában unióról aligha beszélhetünk. Annak érdekében tehát, hogy e politikai aggodalmakat eloszlassák, valamint a jogállamiság elvének érvényre juttatása megvalósuljon, a kifelé tartó nyelvhasználati szabályok tekintetében kötelező erejű jogi aktusok rögzítik a nyelvek hitelességi státuszát. E szabályok megtalálhatók az alapító szerződésekben,²⁵ a másodlagos jogalkotási termékekben²⁶ és kisebb mértékben az EU bíróságok ítélkezési gyakorlatában is.²⁷

A kifelé tartó nyelvhasználati szabályokhoz képest a befelé tartó nyelvhasználati szabályok kevésbé szembetűnő módon jelennek meg, ezért kevésbé bírnak szimbolikus jelentőséggel a tagállamok számára. Mindez azt jelenti, hogy egyfelől a vonatkozó szabályozást nem általános érvényű jogszabályként fektetik le, hanem az intézmények eljárási szabályzatában, vagy csupán az adott intézmény által kialakított gyakorlatban léteznek. Másfelől a befelé tartó oldalon a gyakorlati (pénzügyi és személyzeti) megfontolások jóval nagyobb szerephez jutnak, a jó kormányzás elvéhez igazodnak, így nem ritka eset, hogy gyakorlati okokból, az abszolút többnyelvűséget korlátozási kényszer éri ezen intézményeknél.²⁸ Ez a korlátozási kényszer pedig feszültséget teremt a kifelé tartó nyelvhasználati szabályok tekintetében a tagállami nyelvek egyenrangúságának követelménye és a gyakorlati követelmények között.

---

²⁵ Lásd az Az Európai Unióról szóló (maastrichti) szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változatának 55. (az EU-Szerződés korábbi 53.) cikkét, amely szerint: „E szerződés[...], amely egyetlen eredeti példányban angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén nyelven készült, és amelynek az e nyelveken készült szövegeinek mindegyike egyaránt hiteles...” (Hivatalos Lap C 326 , 26/10/2012 o. 0001 - 0390) valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSz.e) 358. cikkét, amely visszautal az előbbi szerződésre, amikor kimondja, hogy „az Európai Unióról szóló szerződés 55. cikkének rendelkezéseit erre a szerződésre is alkalmazni kell.” (Hivatalos Lap C 326 , 26/10/2012 o. 0001 - 0390)

²⁶ Lásd EUMSz. 342. (az EK-Szerződés korábbi 290.) cikkét, amely kimondja: „az Unió intézményeinek nyelvhasználatára vonatkozó szabályokat, az Európai Unió Bíróságának alapszabályában foglalt rendelkezések sérelme nélkül, a Tanács határozza meg egyhangúlag elfogadott rendeletekben.” (Hivatalos Lap C 326 , 26/10/2012 o. 0001 - 0390). Lásd továbbá a fentebb hivatkozott, a Tanács 1958. április 15-i 1/1958 sz. rendeletét, és az egyes bővítések során kihirdetett módosításait. Hivatalos Lap 017, 06/10/1958 o. 0385 – 0386.

²⁷ Az EUB és a Törvényszék legtöbb döntését valamennyi hivatalos nyelven publikálják, lásd például a 1974-es, az EUB Hivatalvezetőjének adott utasítás 24. cikkét, amelyben az 1/1958 sz. tanácsi rendeletben szereplő hivatalos nyelveken kell publikálni az EBHT-ba – ellenkező döntés hiányában – a Bíróság ítéleteit, a főtanácsnoki indítványokat és a naptári év alatt hozott ideiglenes végzéseket is. (HL, L 350/33, 1974), valamint a 2007-es, a Törvényszék hivatalvezetőjének adott utasítások 18. cikk (4) bekezdését (HL, L 170/53, 2010) hasonlóképpen a Törvényszék által elfogadott rendelkezések szerinti publikálást írja elő.

²⁸ Lásd például Cornelis J. W. Baaij: The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality, *Journal of Language and Law (JLL)*, 2010., 14-32.

Ezt azt jelenti, hogy minél jobban érvényesül a politikai elem az intézmény belső eljárásában, annál jobban látszik érvényesülni a tagállami nyelvek egyenrangúságának elve. Ezt jól megvilágítja az a gyakorlat, miszerint az EU tisztviselőknek az anyanyelvükön kívül legalább két uniós hivatalos nyelvet kell ismerniük, ami a jogász-nyelvszakteknél KER nyelvi szinthez is kötve van,²⁹ az egyéb szakértőknek legalább egy hivatalos nyelvnek számító idegen nyelven jártasnak kell lenniük. Ezzel szemben a Tanács döntéshozatali mechanizmusában résztvevő tagállami politikusokat, valamint az európai parlamenti képviselőket nem idegennyelvtudásuk alapján kerülnek e pozícióba. Itt is megfigyelhetünk azonban egy kirívó kivételt: az EUB elvárja, hogy a tagállamok kizárólag azon bírákat nevezzék ki erre a helyre, akiknek megfelelő gyakorlati ismerete van a francia jogi nyelvben, mivel ez a nyelv a Bíróság elsődleges munkanyelve.

Az alábbiakban az EU jogalkotás és a jogalkalmazás szempontjából vizsgáljuk meg a többnyelvűség értelmezési irányait, a Bizottság jogszabály-előkészítési, a Tanács és a Parlament jogalkotási, valamint a Bíróság jogalkalmazási nyelvhasználati szabályai alapján. Megvilágítjuk, hol és miért kap nagyobb szerepet az abszolút többnyelvűség érvényesítése, valamint a gyakorlati megfontolások milyen súlyt nyomnak a többnyelvűség relativizálására.

2.1. A többnyelvű jogalkotás nyelvhasználati szabályai: Bizottság, Tanács és Parlament

Az EU jogalkotási mechanizmusának túlnyomó része a Bizottság szolgálatainál kezdődik meg.³⁰ Ezeknél a bizottsági szolgálatoknál, a jogi tartalmú szövegeket vagy angol, vagy pedig egyre csökkenő mértékben (kevesebb, mint 20 %), francia nyelven szerkesztik meg. Az adott esetben használt nyelv a jogi szöveg kidolgozásával megbízott igazgatási egység munkanyelve lesz. Azok a szövegek azonban, amelyeket a Bizottság a biztosok összessége értelmében jóváhagy, átlépik az intézményen belüli szakaszt, és intézményközi, vagy kifelé tartó nyelvhasználati szabályok szerint folytatják útjukat. Ennek megfelelően a Bizottság döntéshozatali célját szem előtt tartva ezeket a szövegeket a jogász-nyelvszaktek lefordítják a hiteles nyelvre vagy nyelvekre.³¹ Az abszolút és relatív többnyelvűség ehelyütt aszerint érvényesül, hogy általánosan alkalmazandó jogi aktusról van szó, ekkor valamennyi hivatalos nyelvre le kell fordítani a szöveget. Egyéb esetben pedig mindig azoknak a nyelvére vagy

---

²⁹ Lásd Hettinger Sándor: A magyar jogász-nyelvszaktek képzés létjogosultsága: versenyképesség az Európai Unió intézményeinél, Comparative Law Working Papers, ISSN 2560-1911, Vol. No. 3 2019.

³⁰ Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (EUSz.) 17. cikk (2) bekezdése (Hivatalos Lap 115 , 09/05/2008 o. 0025 – 0026Ö)

³¹ A Bizottság eljárási szabályzatának 18. cikke (Hivatalos Lap L 308 , 08/12/2000 o. 0026 – 0034)

nyelveire kell lefordítani a szöveget, akik a jogi aktus címzettjei. Az általánosan alkalmazandó jogi aktusokat tehát 24 hiteles változatban kell megalkotni, miközben eredetileg csupán egyetlen nyelven szövegezték meg azokat. Hasonlóképpen alakul a helyzet a bizottsági javaslatok esetében, amelyeket a Tanácsnak vagy az Európai Parlamentnek és Tanácsnak nyújt be, eredetileg három eljárási nyelven fogalmazzák meg,³² valamennyi hivatalos nyelven nyújtják be az illetékes jogalkotási szervnek. Ezek a javaslatok messzemenően tiszteletben tartják a tagállami nyelvek egyenlőségének elvét: míg a nyelveket, amelyeket az eredeti változat megalkotására használtak (referenciaváltozat), feltüntetik a bizottsági tagoknak benyújtandó dokumentumon, a jogalkotó szerveknek felterjesztett javaslatok már nem tartalmazzák azt. Ennek ellenére, ez az eredeti nyelv újfent jelentőséghez juthat a jogalkotási eljárás legvégén. Erre példa lehet Léger főtanácsnoknak a Németországi Szövetségi Köztársaság kontra Európai Parlament és Tanács ügy³³ kapcsán benyújtott indítványa, amelyben a Németországi Szövetségi Köztársaság az EK 230. cikk alapján a tagállamok dohánytermékek reklámozására és szponzorálására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítéséről szóló, 2003. május 26-i 2003/33/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv részleges megsemmisítését kérte a Bíróságtól. A megtámadott irányelv 3. cikk (1) bekezdése kapcsán a Tanács védelmében előadta, hogy a tárgylások során használt angol változatban nincsenek módosítások, ha az irányelv más nyelvi változataiban eltérések vannak, azok a jogász-nyelvész ellenőrzés során a megtámadott irányelv különböző nyelvi változatainak az angol referenciaváltozathoz történő közelítése céljából keletkeztek.

A legjelentősebb bizottsági javaslaton alapuló eljárás az EUMSZ. 294. cikkében meghatározott, a Parlament és a Tanács előtt zajló rendes jogalkotási eljárás. Intézményközi szempontból vizsgálva, a Parlament kizárólag akkor veszi napirendre a jogi szövegeket – ideértve a bizottsági javaslatot és a tanács álláspontját is –, ha azokat valamennyi hivatalos nyelvre lefordították. Hasonlóképpen a módosító javaslatról a Parlament kizárólag akkor indít szavazást, ha azt minden hivatalos nyelvre lefordították. Az ezt megelőző bizottsági szakaszban a módosító javaslatot bármely biztos bármely hivatalos nyelven előterjeszthet azzal, hogy ezt követően az minden hivatalos nyelvre lefordítják.

A Tanács döntéshozatala során a tagállamok képviselői saját nyelvükön szólalhatnak fel, mégis a felszólalás alapján képező dokumentumot valamennyi hivatalos nyelven ezt megelőzően már benyújtották a Tanács elé. Megállapítható tehát, hogy abban az esetben, amikor akár

---

³² Ezek az angol, a német és a francia nyelvek.

³³ C-380/03 sz. ügy (EBHT 2006 I-11573)

intézményen belüli nyelvhasználatról van is szó, minden esetben, amikor az egyes tagállamok képviselői érintettek, az abszolút többnyelvűség elve érvényesül. Ebből következően nem minden tagállami képviselőt érintő esetben, pl. a Tanács belső kommunikációja során a tisztviselők továbbra is az adott munkanyelvet használják, és ugyanez vonatkozik a tagállami szakértők tanácsi kommunikációjára is.³⁴ A fentiek alapján tehát a tagállamok által a saját nyelvükön a Tanács elé benyújtott dokumentumokat a Tanácsnál is le kell fordítani a többi hivatalos nyelvre. Ezen a szinten ezért nem beszélhetünk referenciaváltozatról sem. Ami a kifelé tartó nyelvhasználati szabályokat illeti, természetesen a Parlament és a Tanács által elfogadott jogi aktusokat az abszolút többnyelvűség elvének megfelelően valamennyi hivatalos nyelven ki kell hirdetni.

2.2. A többnyelvű jogalkalmazás nyelvhasználati szabályai: EUB/Törvényszék

Az európai uniós törvénykezés az Európai Unió Bíróságának területe. Míg a kifelé tartó nyelvhasználati szabályokat az Európai Unió Bíróságának eljárási szabályzata³⁵ fekteti le, a belső nyelvhasználati szabályokat az intézmény bevett gyakorlata alakította ki az idők során. Ami viszont alapjában véve megkülönbözteti a Bíróságot (és a Törvényszéket) a jogalkotó szervek gyakorlatától az, hogy az EUB (és a Törvényszék) munkanyelve szokásjogi alapon kialakult módon a francia. A magyarul beérkező kérelmet a Bíróság Fordítási Főigazgatóságán nem magyar szakemberek fordítják le a hivatalos nyelvekre, hanem spanyol és francia anyanyelvű jogász-nyelvészek fordítják le azt először francia nyelvre, majd következő lépésként a hivatalos nyelvekre. A spanyol nyelv azért játszik itt szerepet, mert a spanyol a magyar közvetítő nyelve.

A Bíróságra adott ügyben érkező periratok és nyilatkozatok, valamint a Bíróság határozata a kifelé tartó nyelvhasználati szabályokat követik, vagyis az abszolút többnyelvűség elve érvényesül. Az előzetes döntéshozatali eljárásra érkező megkeresést és kérdést az EU bármely hivatalos nyelven be lehet nyújtani, és a tagállam jogosult saját nyelven észrevételeket tenni.³⁶

Az, hogy mely szövegeket fordítják le a Bíróságnál és mely nyelvre, az ügy típusától függ. Az előzetes döntéshozatali kérdéseket teljes egészében vagy összefoglalóként fordítják le az EU valamennyi hivatalos nyelvére. A közvetlen keresetek, írásbeli eljárás esetén a felek és a tagállamok beadványait és a nyilatkozatait francia nyelvre fordítják le, és amennyiben azok

---

³⁴ Lásd a 2009/937/EU tanácsi határozat 14. cikkét (HL L325/35), ahol a Tanács egyhangúlag és sürgősségi esetben az abszolút többnyelvűsége elve alól kivételt tehet.

³⁵ HL L 383., 1992.12.29., 117. o.

³⁶ Ld. az EUB eljárási szabályzatának 37. cikk (3) bekezdése (HL L 383., 1992.12.29., 117. o.)

nem az eljárás nyelvén születtek, akkor arra a nyelvre is. A Bizottság beadványait és nyilatkozatait az eljárás nyelvén és francia nyelven adják elő. A Bíróságnak a felekhez intézett kérdéseit francia nyelven szerkesztik meg, ha pedig nem a francia az eljárási nyelv, akkor lefordítják az adott nyelvre. A tárgyalásra készített jelentést először franciául írják meg, aztán lefordítják az eljárás nyelvére. A főtanácsnoki indítványokat a főtanácsnok anyanyelvén vagy öt nyelv (angol, német, francia, olasz, spanyol) egyikén írják meg, aztán valamennyi hivatalos nyelvre lefordítják azokat. A Bíróság határozata az eljárási szabályzat 36. és 37. cikkai szerint az eljárás nyelvén minősül hitelesnek. Valójában azonban e rendelkezésre tekintet nélkül, a határozatot francia nyelven írják meg és véglegesítik. Ezt követően átadják a *lecteur d'arrêts* nevű tisztviselőnek, az ítéletlektornak, aki még csiszol a francia változaton. A végső tanácskozást követően a határozatot lefordítják az eljárás nyelvére, és ezt követően valamennyi hivatalos nyelvre.

Kevésbé ismert dolog, hogy a Bíróság ítéletének az eljárás nyelvére történő fordítása során a jogász-nyelvészek elsődleges anyagból dolgoznak. Tulajdonképpen a fordítás a döntéshozatal utolsó fázisának tekintendő. A Bíróság által idézett EU jogi aktusok esetében az ítéletnek az eljárás nyelvére történő fordítása az adott jogi aktus eljárási nyelvű változatát fogja követni akkor is, ha az eljárási nyelvű változat nem, vagy csak nagy nehézséggel egyeztethető össze a francia változattal, amelyre a bírák a döntésüket alapították. Erre kiváló példa a Bíróság 2010. november 9-i C-57/09 és C-101/09 egyesített ügyének³⁷ (Németországi Szövetségi Köztársaság kontra B és D ügy) 118. pontja. Ebben a francia változat az „à titre discrétionnaire par bienveillance ou pour des raisons humanitaires” (azaz kivételes vagy humanitárius okból hozott diszkrecionális döntés alapján) kifejezést használta, míg a német „aus familiären oder humanitären Ermessensgründen” (azaz családi vagy humanitárius okból hozott diszkrecionális döntés alapján) kifejezéssel élt, ami végső soron a bírói döntés alapját képezte.

A Bíróság előzetes döntéshozatali eljárása során hozott döntése kapcsán ugyancsak hasonló oda-vissza fordításokkal van dolgunk, amely folyamat a nemzeti bíróság előzetes döntéshozatali iránti kérelmének franciára történő fordításával kezdődik meg. A francia fordítás a nemzeti bíróság kérelmének szövegezését követi, majd a választ tartalmazó előzetes döntés fordítása szorosan az előzetes döntéshozatal iránti kérelem szövegezését követi. Ez gyakorta így történik még akkor is, ha a kérelem fordításának értelme és így a francia előzetes döntés nyelvi változatának az értelme kissé eltér az eljárási nyelvű változattól. Például ha az ítélet francia

---

³⁷ EBHT 2010 I-10979.

változatában szereplő érv a Bíróság korábbi ítéletén alapul, és ugyanazt az érvet nem lehetséges az adott ügy és a korábbi ügy azonos nyelvén előadni, a Bíróság valószínűleg elveti az érv használatát. Így például ha a korábbi francia nyelvű ítélet a *véhicule* (szárazföldi jármű) kifejezést használta, és a német eljárási nyelv a *Kraftfahrzeug* (jármű) kifejezést, annak az érvnek a használata, miszerint a motorcsónakokat a korábbi ítélet is magában foglalta, csak német változat esetében lehetséges, a franciában nem, mivel a német kifejezés magában foglalja a vízi járműveket is, a francia viszont csak a szárazföldi járművekre használja a kifejezést.

Összegzés

A jelen tanulmányban kísérletet tettünk az Európai Unió többnyelvűsége vonatkozó értelmezési irányainak bemutatására. Érthetővé vált, hogy az annak idején csupán hat nyelvre íródott 1/1958 sz. tanácsi nyelvhasználati rendelet előírásait általános jelleggel fogalmazták meg, a jövőre mutató bővítés szándéka nélkül, viszont rugalmassága lehetővé tette, hogy a mára már 24 hivatalos nyelvet használó Európai Unió egyes intézményei igényeihez mérten értelmezzék az alaprendelet rendelkezéseit. A többnyelvűség alapelve továbbra is az abszolút többnyelvűséget, azaz valamennyi hivatalos nyelv egyben hiteles nyelvi értelmezését helyezi a középpontba, azonban a rendelet keletkezésekor párhuzamosan létrejött ESZAK már rontott ezen az abszolút szabályon, egyetlen nyelvet tekintve hivatalosnak, míg a többi jogi kötéő nélkülöző hivatalos fordításnak tekintett. Az EU intézményein belül láttuk, hogy a tagállami politikai részvétellel egyenes arányban valósul meg az abszolút többnyelvűség követelménye, az intézményen belüli kommunikáció és a munkanyelv viszont a relatív többnyelvűséghez igazítja funkcióit gyakorlati és személyzeti okokra hivatkozva. Jogalkotás és jogalkalmazás szempontjából is több szinten érvényesül a többnyelvűség, az érintettek/címzettek köre szerint, a tagállami részvétel foka alapján, befelé és kifelé mutató nyelvhasználati szabályok szerint többségben az abszolút többnyelvűség érvényesül, míg a Bíróság (és a Közszolgálati Törvénszék) esetében az eljárás nyelve, a relatív többnyelvűség talaján határozza meg döntéshozatali eljárást. Az EU ilyen fokú összetettsége indokolta teszi a jogász-nyelvészek minél intenzívebb bevonását ebbe a folyamatba, akik nyelvi közvetítési készségük magaslatán állva lebonyolítják a szükséges fordítási teendőket az egyes intézmények mellett működő fordítási főigazgatóságok keretében, és munkájuk egyre nélkülözhetetlenebbé válik az egyre szerteágazóbb feladatok útvesztőjében. Erre a nem csekély problémára egyszerű megoldásként a relatív többnyelvűséget előnyben részesítők ugyan lehetséges utat kínálnak az EU jövője kapcsán, a kulturális sokszínűséget, a tagállamok egyenlőségét és a diszkrimináció tilalmát

rontó javaslataik azonban szembemennek az Unió fundamentumával, és végső soron erodálják azt. Az abszolút többnyelvűség megtartása és minél teljesebb érvényesítése a fordítások eltérősége okán tehát nem csupán utópia, hanem az EU biztos jövőjének a záloga, ehhez pedig a jogász-nyelvészek munkájának felértékelése lehet a kulcs.